

REFORMÁTUS LELKÉSZEK LAPJA

Megjelenik: havonta kétszer.

Előfizetési díj:
egész évre 240 leu, fél évre 120 leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Blaj—Balázsfalva
Jud. Tárnava Mică.

Felelés-szerkesztő:

DERZSI ENDRE
balázsfalvi lelkész.

Társ-szerkesztő:

PELESKEY SÁNDOR
szatmárhegyi lelkész.

Hozzászólás a Zsinati Bizottság I. t.-c.-re vonatkozó javaslatához.

Amikor kezembe vettem és átlapoztam a Zsinati Bizottságnak az I. t.-c.-re vonatkozó gondosan és nagy körültekintéssel egybeszerkesztett javaslatát, megvallom őszintén — az első impresszióm nem volt kielégítő. Valahogy úgy éreztem magam, mint az, aki befejezett művet vár és csak félmunkát talál. Sietek kijelenteni, hogy ezt az impressziót nem mint az erdélyi egyházkerületnek, hanem mint a romániai egyetemes református Anyaszentegyháznak egyik tagja nyertem. Valahogy olyanformán állunk ezzel a törvényjavaslattal, hogy jól jöhet ki belőle külön-külön az erdélyi és talán a királyhágómelléki egyházkerület is, de a kettő együtt, az egyetemes Anyaszentegyház semmiképen sem jön jól ki. Lépten-nyomon olvashatjuk: az erdélyi egyházkerületben így, a királyhágómelléki egyházkerületben amúgy. Szóval egyik vagyunk, de mégsem vagyunk egyik. Ha összehasonlítjuk az 1904—7. évi egyházi törvénykönyvet és a jelen törvényjavaslatot, azonnal szembeötlik a kettő között egy nagy hasonlóság. Az t. i. hogy ott is, itt is volt minoritás. Ott az erdélyi egyházkerület, itt pedig a királyhágómelléki. A különbség legfeljebb csak az, hogy az 1904—7. évi törvénykönyvnél az erdélyi minoritás fenntartott régi jogát s külön alkotmányának sarkalatos pontjait „Melléklet” alakjában biztosította, míg a jelen törvényjavaslatban a minoritássá lett Királyhágómelléki egyházkerület egyházalkotmányi és szervezeti eltérései a törvényjavaslat keretén belül szegszettek le.

Természetesen mindezekért a javaslattevő zsinati bizottság tagjait

nem lehet hibáztatni. Az eltéréseket nem ők hozták létre. Ők csak írásba és rendszerbe foglalták azokat az egymástól eltérő egyházalkotmányi, szervezeti és kormányzati adottságokat, melyeknek gyökérszálai a messze múltba nyulnak vissza. Már az is valamelyes eredmény, hogy közös törvénykönyvünk lesz és így meg lesz a lehetősége annak, hogy idők folytán — talán már az elkövetkezendő zsinaton kiküszöböltessenek — a nagy cél érdekében tanúsítandó kölcsönös engedékenység árán — az összes ellentétek, ill. eltérések.

Ezeknek előre bocsátása után most már mint erdélyi ref. lelkész kívánok hozzászólni a törvényjavaslathoz. És mint ilyen, a következő észrevételeket, megállapításokat és javaslatokat kívánom megtenni:

a) A 7. §-t nem látom teljesnek, amidőn csak a „jóváhagyás kérdésében hozott egyházmegyei határozat ellen“ ad helyet a felebbezésnek. Ellenben az egyházmegyei szabályrendelet jóváhagyása tárgyában az egyházkerület végérvényesen dönt. Az egyházkerület is tévedhet — épúgy mint az egyházmegye. Tehát — ha az egyh.-megyei határozat ellen van, akkor kell hogy legyen az egyh.-kerületi ellen is felebbezésnek helye. Épen ezért e §-t kiegészítendőnek tartom a következőkép: *A jóváhagyás kérdésében hozott egyházkerületi határozat ellen felebbezni lehet a zsinati bizottsághoz.*

b) A 22. §-t hiányosnak látom, mely ha így maradna, sok félreértésre adhatna alkalmat. Hogy aki más polgári község területére költözik, mind az előbbi, mind az új lakóhelye szerint illetékes egyházközségnél jelentkezni köteles, — ez helyes. Hogy hat heti helyben lakás után az új lakóhely szerint illetékes egyházközség tagjává lesz, — ez is helyes. De ami már ezután van, az nem helyes. Módot ad arra, hogy akire esetleg új egyházközségében magasabb egyházi adó jutna, kibújjon alóla. Pl. van egy hivem, aki már esztendőök óta itt lakik, de képét, adót soh'se fizetett, mert még mindig a régi lakóhelye szerint illetékes egyházközségben viseli az egyházi közterheket. Így t. i. jobban jön ki, mert ott — úgy hiszem — egy pár véka gabonát fizet, itt pedig azonkívül még 3—400 L. pénzadó is jutna. Épen ezért e §-t kiegészítendőnek tartom a következőkép: *hat heti helyben lakás után az új lakóhely szerint illetékes egyházközség tagjává lesz és köteles a következő évnegyedtől kezdve új egyházközségének közteherviselésében részt venni. A többi természetesen kimaradna.*

c) A 35. §. a) pontjának 4-ik kibekezdését megfontolandónak tartom, mert ha így marad — akkor pl. vakációkon a theológusok sem bocsáthatók fel a szószékre, hacsak hivatalos felhatalmazásuk nincs. Én pl. egy IV-ed éves theológust a lelkész felelőssége mellett nyugodtan felmernék bocsátani a szószékre hivatalos felhatalmazás nélkül is. Vagy

pedig ez esetben a theologusok legyenek ellátva fakultációval istentisztelet végzésére. Csak azért kívántam felhívni erre a közfigyelmet, nehogy ebből sok helyen kellemetlenség és félreértés származhasson.

d) A 35. §. b) pontjának ezt a szövegezését: „Az egyházközség családjait évenként lehetőleg legalább egyszer meglátogatja a presbitériumnak előzetesen bemutatott terv szerint” — megváltoztatandónak tartom a következőképen: *Az egyházközség családjait a szükség és saját belátása szerint rendszeresen látogatja.* Az évenkénti kötelező látogatás előírását nem tartom helyesnek, mert ennek számtalan akadálya lehet és akkor mit csináljon a lelkipásztor?! Excuzálja magát az előtt a presbitérium előtt, amely neki nem felettes hatósága?! Különben is egy lelkipásztorról feltételezhető annyi, hogy ő maga minden körülmények között meg tudja állapítani, hogy mikor és melyik családot látogassa meg. Ezekre való tekintettel törlendőnek tartom a családlátogatás terve presbitériumhoz történendő előzetes bemutatásának kötelező előírását is. Tökéletesen elegendő, ami a törvényparagrafusban benne is van, hogy a lelkipásztor tapasztalatairól a presbitériumnak jelentést tesz. Nem azért, hogy igazolja magát, hogy törvényben előírt kötelességének eleget tett, — hanem azért, hogy az esetleges hiányokra ráterelje a presbitérium figyelmét, hogy a presbitérium szükség esetén intézkedjék.

e) Félreértések elkerülése végett a 41. §. b) pontjával kapcsolatban tisztázandónak tartom, hogy az erdélyi egyházkerületben melyik egyházközségekben gyakorlandó a kettős elnökség?! Csak azokban-e, amelyeket az 1904 – 7. évi Egyházi Törvényekhez csatolt K. melléklet VII. részének f) pontja taxative felsorol vagy pedig, minden olyan egyházközségben, ahol főgondnoki állás van?! Mert ez utóbbi esetben a kérdéses törvényparagrafus szövegezését pongyolának és épen ezért kategorikusabbá teendőnek tartom.

f) Az 58. §-nál betoldandónak tartom a következőket: *Az erdélyi egyházkerületben ott, ahol kettős elnökség gyakoroltatik a főgondnok, tiszt-ségére, élethossziglan választatik.* Ezt a betoldást a 41. §. b) pontjában lefektetett intézkedés teszi szükségessé. A 41. §. b) pontja t. i. úgy intézkedik, hogy az elnöklés jogát az egyházközségi főgondnok és az ügyvezető lelkész hivatali elsőbbség szerint gyakorolják. Már most ha a főgondnok 3 évenként választatik, mi történik?! Hivatali ideje 3 év alatt lejár és 3 év múlva újból kezdődik. Mondjuk egy olyan egyházközségbe kerülök, ahol az elnöklés joga — elődöm távozása vagy elhalálózása miatt — a főgondnokra szállt. E törvényparagrafus szerint a főgondnok az elnöklés jogát csak addig gyakorolhatja, amíg a 3 éve le nem telt. Ha letelt, az elnöklés joga reámszállt, ha mindjárt újból is választják a főgondnokot, mert most már én vagyok a hivatal szerint idősebb,

miután a főgondnokom hivatali ideje — a választás ténye folytán — újból kezdődik. Ahol az elnökség joga hivatali elsőbbség szerint gyakoroltatik, ott az igazság az, hogy ha az egyik fél élethossziglan választatik, a másik is úgy választassék. Az lenne mindenesetre a legegészségesebb, ha kivétel sem itt sem ott nem lenne, hanem — mint minden kérdés — úgy az elnöklés kérdése is egyetemésen oldatnék meg és a kivételeket, amikor és ahol a személyi változás lehetővé tenné, maga a törvény szüntetné meg.

g) Az 59. §-nál betoldandónak tartom a következőket: *Ha a póttagok közül behívás történt, a póttagok száma a legközelebbi rendszeres választáson kiegészítendő.* A zsinati póttagok ily irányu kiegészítése tárgyában a 157. §. nagyon helyesen intézkedik. Azonban az 59. §-nál ugyanezt tenni — elmulasztatott. Már pedig a két eset azonos. Ami indokoltá teszi a zsinati, ugyanaz indokoltá teszi a presbitériumi póttagok kiegészítése tárgyában való intézkedést. Enélkül a betoldás nélkül előfordulhat az a helyzet, hogy póttagot kellene behívni, de nincs kit, mert a 45. §. értelmében a rendes presbiterek számának egy negyed-részt képező póttagok esetleg már mind behívottak.

h) A 75. §-nál a presbitérium feladatai közé betoldandónak tartom a következőket: *Elsőfokon megvizsgálja vagy megvizsgáltatja saját bizottsága által az egyházközség évi számadásait és azokra észrevételeit, helyeslő vagy elmarasztaló határozatát rájuk vezetteti.* Valószínűnek tartom ugyan, hogy ez irányban a III. t.-c. fog intézkedni, de ha már a presbitérium feladatai az I. t.-c.-ben taxative fel vannak sorolva, legyen közöttük ez is.

i) A 80. §-nál az egyházközségi közgyűlés tárgyai közé betoldandónak tartom a következőket: *Másodfokon megvizsgálja az egyházközség évi számadásait és azokra észrevételeit, helyeslő vagy elmarasztaló határozatát rájuk vezetteti.* Két okból tartom ezt szükségesnek. Először, mert a számadások vizsgálata a magasabb formációknál, az egyházmegyéknél és kerületeknél is közgyűlés tárgyát képezi. Másodszor pedig azért, hogy különösen falusi gyülekezeteinkben kivegyül annak a bizalmatlanságnak méregfogát, amely bizalmatlansággal — tudvalevőleg — hiveink nagyobb része a presbitériumok működését kísérni szokta. A számadások közgyűlési letárgyalása alkalmat nyújt arra, hogy a hivek betekintést nyerhessenek az egyházközségek anyagi életébe és tudomást szerezhessenek ne csak arról, hogy nekik adniok kell, hanem arról is, hogy mire adtak. Tapasztalatból mondhatom, hogy ezen az uton sok olyan homályt és félreértést lehet eloszlatni, ami máskülönben csak békételenségre, elégedetlenségre és alaptalan rágalom terjesztésre vezetne.

j) A 87. §-t megváltoztatandónak tartom oly módon, hogy: *az egyházmegyei tisztviselők megbízatása 6 évre terjed.* A következő paragra-

rafusok így is intézkednek, kivéve az esperes, egyházmegyei főgondnok és gondnok, egyházmegyei főjegyzők és jegyzők (az utóbbiak különösen miért?!) személyeit, akiknek megbízási idejét 12 évre javasolják. Legyen a tisztujtás mindig általános és egységes! És ha bármelyik is közülök elhal vagy lemond, az újonnan választott megbízása csak addig terjedjen, amíg jön a következő általános tisztujtás. A gyakori ujítás sohasem árt: csak tisztultabb vérkeringést visz bele az Anyaszent-egyház életébe. Különben is 6 esztendő nem olyan rövid idő, különösen ha az időt egy emberöltő szempontjából tekintjük. Ez ellen legfeljebb csak az a kifogás lehet, hogy a vezető tisztviselők — és első sorban az esperes eredményesebb munkát fejthetnek ki, ha hivatali idejük hosszabb ideig tart. Ez a kifogás azonban csak látszólagos, de súlya nincs. Aki megérdemli, azt az általános tisztujtáskor ugyanis visszaválasztják, — aki pedig nem érdemli meg, annak a köz szempontjából jó ha minél előbb lejár a mandátuma. Tehát *az összes következő paragrafusokban a megbízási idő megállapítását törlendőnek tartom, mert ez a paragrafus egyformán intézkedik valamennyi egyházmegyei tisztviselőre.*

k) A 92. §. a) pontjából törlendőnek tartom, hogy az esperes elnöke „az egyházmegyei közigazgatási és fegyelmi bíróságnak“. Ne vágjunk eleibe az V. t.-c.-nek, — hátha az másképp fog intézkedni?! S amennyiben mégis így lenne, — az V. t.-cikkbe be lehet venni.

l) A 92. §. f) pontjából törlendőnek tartom ezt a kifejezést „de jogorvoslat kizárásával“. Hogy az esperes annyiszor, amennyiszer intést alkalmaz, — ez rendjén van. De hogy az intézkedést jogorvoslat kizárásával alkalmazza, ez már nemcsak jogsérelem egyik részen, hanem egyuttal csábító kísértés is lehet a hivatalos hatalommal való visszaélésre a másik részen. A jogorvoslat lehetőségét korlátozni minden, csak nem reformátori elv.

m) A 116. §.-t módosítandónak tartom a következőkép: 1. az első kibekezdés megmarad azzal, hogy az értekezlet helyett egyesület irassék, 2. a többi kibekezdések elmaradnak és helyükbe csak ennyi jön: *Az egyházmegyei lelkészegyesület tiszlikarát tagjai sorából választja és a zsinati bizottság által jóváhagyott alapszabály szerint működik.* Ezzel a megoldással ki lenne elégitve ugy a hivatalos egyház, mint a papság kívánalma. A hivatalos egyháznak u. i. kettős kívánalma van: az egyik az, hogy a papság szervezkedése az anyaszentegyház keretén belül történjen, a másik pedig az, hogy a lekipásztorok tagsága és a közös munkában való részvétel kötelező legyen. És a javasolt módosítás mindkét kívánalomnak eleget tenne. Ugyszintén ki lenne elégitve a papság is, amelynek tudvalevőleg egyetlen kívánsága csak az, hogy az Anyaszent-egyház által nyújtott kereteket ő maga tölthesse ki élettel, tartalommal

és programmal a saját legjobb belátása szerint. Ezért mentem tovább, mint a *nagybányai* javaslat és ezért tartottam törlendőnek a jelen §-ból azokat a kibekezdéseket is, amelyeket a nagybányai javaslat meghagyott és amelyek az egyházmegyei lelkészegyesület működésére s zárt és nyílt ülésen való tanácskozásaira vonatkoznak. Miután a lelkészegyesület alapszabállyal fog működni, mindezeknek nem e törvényparagrafusban van, hanem az alapszabályban lesz helyük. Az alapszabály megerősítésére pedig — miután a lelkészegyesület nem marad meg az egyházmegyék keretei között, hanem országos jellegű lesz — egyedül a zsinati bizottság lehet illetékes. Sem egyházmegyei, sem egyházkerületi megerősítésre nincs szükség — amint a nagybányai lelkész is javasolja — hanem kizárólag csak zsinati bizottsági megerősítésre.

n) A 117. §. módosítására nézve javaslatot tenni nem érzem magam hivatottnak. De amennyiben a tanítóság kívánalmait nem elégténé ki e §. és a mi lelkészegyesületünkhöz hasonló szervezetet óhajtanának a maguk számára, úgy tartom, hogy ez tőlük sem tagadható meg. Itt még csak egy kis szépséghibára óhajtom felhívni a közfigyelmet, ami esetleg a tanítóságra bántó lehet. És ez a szépséghiba az, hogy míg e törvényparagrafus az értekezletet felügyelet alá helyezi, amikor felügyelővé teszi a hivatalból jelen levő esperest vagy helyettesét, — későbbben a 148. §. a tanárok értekezletére a felügyeletet nem terjeszti ki, hanem megelégszik annak leszögezésével, hogy „a püspök stb. megjelennek a gyűlésen és bármikor felszólalhatnak“. Távol áll tőlem, mintha a felügyelet kiterjesztését szükségesnek tartanám a tanárok értekezletére is. Hisz szomorú dolog lenne bármely testületről még csak feltételezni is, hogy gyámság nélkül ne tudna existálni. Hanem mindössze csak azért említettem meg, mert az ilyen feltűnő ellentétéknek szűrő tövisei szoktak lenni — és nem is minden alap nélkül.

o) A 122. §. 3. kibekezdéséhez pótlándónak tartom: *és az egyházkerületi titkár, aki csak gyakorló lelkészek közül választható*. Néhai Péter Károly halála óta éveken keresztül folyt a találgatás itt is, ott is, vajjon mi lesz a titkári állással? Majd az igazgató-tanács átszervezése alkalmával megtudjuk — hallottuk az u. n. jól értesült emberek egymásikától. Most már tudjuk. Volt — nincs. Eltűnt mintha sohasem lett volna. Legyen egy ember, akihez bátran és nyugodtan mehecsünk bármikor, akit megtalálhassunk mindig, aki tudjon nekünk pozitív felvilágosítást adni minden ügyben, hogy ne fordulhasson elő az az eset, hogy az ember száz meg száz km. távolságból nem kimélve időt és pénzt — hasztalan utazzon fel a központba. A dolog természete hozza magával, hogy a püspök úr és a püspökhelyettes főjegyző úr nem találhatók meg, nincsenek odahaza mindig, vagy ha odahaza is vannak,

más és sürgősebb természetű elfoglaltságaik lehetnek. Legyen tehát valaki, aki meghallgasson bennünket. És ez az ember *feltétlenül papi ember* legyen. A papságnak ezt a kívánságát — gondolom — túlzásnak nem tarthatja senki. Mert eltekintve attól, hogy a négy előadó tanácsos közül egy sincs papi ember, nemcsak előttünk, hanem még a világ előtt is különösnek tűnhetik fel — és méltán — hogy legyen egy egyházkormányzati közigazgatási felelős hatóság, amelynek elég szép számú tisztviselői közül — a két főtisztviselőtől eltekintve — ne legyen egyetlen egy papi ember sem.

p) A 126. §. c) pontjánál, ott ahol az élethossziglan választott tisztviselőkről van szó, — betöltendőnek tartom : *az egyházkerületi titkárt és az igazgatótanács előadó tanácsosait*. Indokom csak ennyi: az említett tisztviselők olyan fontos szerepet töltenek be egyházunk kormányzásánál, hogy az arravaló személy megválasztása semmi esetre sem utalható a szűkebb körű igazgatótanács jogkörébe, hanem mindenestre fenntartandó a tágabb körű egyházkerületi közgyűlésnek. A dolog természete szerint az előadó tanácsosok nem a szó köznapj értelmében vett irodai személyzet kategóriájába esnek, hanem inkább a főtisztviselők közé tartoznak, akiknek — tekintettel hivatali minőségükre — nem utolsó szavuk van az egyházkerület kormányzati közigazgatásában. Tehát megválasztásuk sem eshet másnak, hanem kizárólag az egyházkerületi közgyűlésnek, mint az egyházkerület legfőbb képviseleti és kormányzó hatóságának jogkörébe. Meg aztán így annak az esetleg felhozható vádnak sem lehet semmi jogos alapja, hogy az előadó tanácsosi állások betöltése nem igazság, hanem talán protekció révén történik.

q) A 126. §. r) pontjánál szomorúan látom, hogy a két kerület nyugdíjintézetének egyesítése elmarad. Hogy mi ennek az oka, nem tudom, nem is kutatom. Csak azt tudom, hogy nincs jól és bármily áldozatot meghozni kötelességé mindkét kerületnek az egyesítés érdekében. Nekünk egymás között a válaszfalakat nem emelni, hanem ellenkezőleg lerombolni kellene. Már pedig az ilyen paragrafusok, ill. megoldások csak növelik a válaszfalak számát. Most már mi lesz — hogy egyebet ne említsek — azokkal a lelkesekkel, akik egyik egyházkerületből a másikba mennek át. A nyugdíjintézeti szabályzat 6. §-a értelmében ellátásra igényt nem tarthat az olyan alkalmazott, aki az erdélyi ref. egyházkerület szolgálatából kilépett — és az 59. §. szerint a nyugdíjintézet kötelezett tagjai befizetett nyugdíjárulékokat semmiféle címen vissza nem igényelhetnek, még ha időközben meg is szüntek a nyugdíjintézet tagjai lenni. Mit jelent ez? Sem ellátási igény, sem visszatérítés: szegény pap kezdheted újból. Nem, ennek semmikép sem lenne szabad így maradnia! Nekünk közös nyugdíjintézetre van szükségünk.

r) A 128. §. 3. kibekezdésében betoldandónak tartom az igazgató-tanács tagjai közé: az *egyházkerületi lítkár*. Ezt a betoldást a 122. §. 3 kibekezdéséhez javasolt pótlás teszi indokolttá és szükségessé.

s) A 129. §. g) pontját, miután az előadó tanácsosok választása, mint az arra leginkább illetékes hatóság, az egyházkerületi közgyűlés jogkörébe helyezendő, — eszerint módosítandónak tartom. Hogy az előadó tanácsosok választása miért helyezendő az egyh. - ker. közgyűlés jogkörébe, arra reámutattam fentebb a p) pontnál.

sz) A 138. §. IV. a) pontjánál törlendőnek tartom ezt a kifejezést „de jogorvoslat kizárásával“. Ugyanazért, amiért fentebb az l) pontnál javasoltam.

t) A 147. §-t módosítandónak tartom a következőkép: 1) az első kibekezdésből a két első mondat megmarad azzal, hogy az értekezlet helyett egyesület irrassék, 2., az első kibekezdés többi része és a második kibekezdés teljesen elmarad és helyükbe csak ennyi jön: *Az egyházkerületi lelkészegyesület tisztkarát tagjai sorából választja és a zsinati bizottság által jóváhagyott alapszabály szerint működik*. Hogy miért tartom szükségesnek ezt a módosítást, arra reámutattam fentebb az m) pontnál.

u) A 174. §-ban a zsinat jog és hatáskörébe felveendőnek tartom: *az istentisztelet alakjának és rendjének lényeges vonásokban megállapítása*. Ez különben benne van a jelenleg érvényben levő Egyházi Törvényekben is (I. t.-c. 104. §. I. d. pontja) és semmi indokát nem látom annak, hogy kimaradjon az új törvénykönyvből. Sőt! A feltétlenül óhajtott és kívánatos egységes liturgia érdekében ha eddig nem is lett volna benne, most bele kellett volna venni.

v) A 181. §. g) pontjára csak azért kívánom felhívni a figyelmet, mert ebben lehetőségét látom felcsillanni annak, hogy az Anyaszentegyház mégsem akar elzárkózni a lelkészek többségének kívánalma elől és a lelkészegyesület ügye még sincs egészen elejtve. T. i. itt az van, hogy a zsinati állandó bizottság „felügyeletet gyakorol azokra a vallásos és egyházi célu, valamint egyházi tisztviselőkből álló egyesületekre, amelyek mindkét egyházkerületre kiterjedően működnek s ezek ügyrendje, alapszabályai jóváhagyása tekintetében határoz“. Ez nem vonatkozhatik az értekezletekre, mert hisz azoknak csak ügyrendük van, de alapszabályuk nincs. Tehát az egyházi tisztviselők is — köztük s papok is — alkothatnak egyesületeket. És így is van ez rendjén. Ha a 12. §. megengedi — mint ahogy meg is engedi — hogy az egyház tagjai alkothassanak egyesületeket, ép oly jogon — talán még inkább — megengedheti — meg kell hogy engedje — s tisztviselőinek is. Szomorú dolog lenne — és egyben a tisztviselőkre nézve megalázó is — ha az egyház félne nekik megadni azt a jogot, amit tagjainak megad.

z) A 182. §-t lelkeszi vonatkozásban átdolgozandónak tartom a következőképen: *Az ország területén működő összes lelkészek és lelkész-jellegű tanárok alkotják az országos lelkészegyesületet. E lelkészegyesületnek feladata foglalkozni a lelkipásztori élet, munka és szolgálat minden kérdésével. Az országos lelkészegyesület tisztikarát tagjai sorából választja és a zsinati bizottság által jóváhagyott alapszabály szerint működik.* Ez átdolgozás indokaira az m) pontnál reámutattam.

x) A 183. §-t teljesen egészében törlendőnek tartom. Mert mi ennek a törvényparagrafusnak a célja? Ugy e bár az, hogy az egyház tisztviselői soha, semmi körülmények között ne árthassanak az Anyaszentegyháznak? Nos, ebből a célból nincs szükség ilyen mindenfelé csak — és jogosan — felháborodást keltő intézkedésre. Az egyház elég erős arra — meg vannak rá a törvény-paragrafusok — hogy aki az Anyaszentegyház érdekei ellen vétetni talál, azt kellő szigorral, törvényesen megtorolja. Vagy tán preventív intézkedés akar lenni?! De hát Istennem, tán nem állunk ott, hogy az egyháznak félnie kelljen saját tisztviselőitől?! Nem, nem, egy ilyen *reakciós* törvény-paragrafusnak nincs helye a Törvénykönyvünkben!

D. E.

Gondolatok a születendő I. t.-c. olvasásakor.

Átolvastam a készülő új egyházi törvény I. t.-c.-nek 87 oldalas tömör nyomású 183 §-ból álló javaslatát. Alá vannak írva: Ugron István főgondnok, dr. Makkai Sándor püspök, Sulyok István püspök, Vásárhelyi János és dr. Thury Kálmán előadók.

Nagy tisztelettel viselkedem az illető illusztris vezető férfiak iránt, de ha ezen javaslat pár §§-ára vonatkozólag sok lelkész hasonló véleményét ez alkalommal becses figyelmökbe ajánlom, ne vegyék azt rosszindulatu eljárásnak.

Bár meg vagyok győződve, hogy a bizottságot a szélsőségekben járással olyan megállapodás vezérelte, hogy majdan a tárgyaláson legyen miből engedniök, bizva az önálló gondolkodásu esperesi karban s többi zsinati tag lelkésztestvéreimben, — mégis lelkipásztor társaim nevében kénytelen vagyok egy pár §-ra megtenni észrevételemet.

Legelsőbben beszéljünk a lelkészek kötelelességeiről.

Erre vonatkozólag általánosságban ki kell mondanom, hogy a cura pastoralis teendőit *megfontoltan* nem szabad egy zsinatnak az egyh. törvény §-ai között előírni.

Az egyházi törvényben elég annyit belevenni, hogy a pastoralis teendőket a püspök és esperesi kar . . . számú szabályrendelete írja elő.

Hogy miért mondom ezt, arra is rátérek később. Ugyan ki látta

még egy kath. pap teendőit placatirozva? Mindjárt a 35. §. elején ez van: „A gyermekek körében szervezi, ellenőrzi, szükség szerint vezeti a *vasárnapi* biblia iskolát.

„Vasárnapi“ ezt a szót legokosabb kihagyni. Elég „*biblia iskolát*“, ha már mindenáron törvénybe akarja ezt iktatni a zsinat.

Nézzünk csak a szeme közé már elfogulatlanul, de minden nagyképüségétől menten ennek az intézménynek.

Behozták ezt külföldön járt theológusaink olyan államokból, ahol nincsen az elemi iskolában vallásoktatás s így kénytelenek ott a lelkipásztorok Vasárnap magukhoz édesgetni az ifjúságot, hogy a megjelenőket némi vallásos ismeretre, éneklésre, imádkozásra tanítsák.

Szórakoztató játékokról, tekeasztalról stb. gondoskodnak, de azért távol áll az elért eredmény a mi iskolai vallásitanításunkétól.

Nem rég olvastam egy nyugati prot. állambeli lelkésznek eme felsóhajlását: „Üresek vasárnapi iskoláink. Hogyan fogjuk gyermekeinket vallásunk ismeretére és szeretetére megtanítani?!“

Én a vasárnapi iskolánál sokkal eredményesebbnek tartom, ha hétköznapi megy be a felekezeti iskolába lelkész s ott tart a gyermekekkel olykor-olykor bibliai órákat.

Itt kezében van mind a növendék. Vasárnap azok nem mennek, akiknek legnagyobb szükségök volna arra. Állami iskolában pedig kizárólag ő irányítja lelki életét.

Hiszen a lelkésznek különben is minden teendője vasárnapra tömörül. Két isteni tisztelet, gyűlések, ügyes-bajos emberek fogadása, anyakönyvi kivonatok, adóügyek intézése, s végre a gyülekezeti tagok látogatása. Már egy ezer lelkes gyülekezetnél vasárnap nincs a lelkésznek szabad pillanata. Földmivesek pedig mai napon nem kényszeríthetők sem az érintkezésre, sem a fogadásra.

Nagyszerű volna ez a vasárnapi iskola, ha a 14 éven felüli ifjúságot tudnók arra összehozni. Ez azonban falun csak álom marad! Öt éve dolgozom egy kétezer lelkes alföldi gyülekezetben. Mindent elkövettünk már egy ügybuzgó tanítóval a növendék-fiúk összehozására s az eredmény kevéssel több a nullánál.

Még az a gyermek is, akiről azt hittük, hogy sohasem fogja az összeköttetést velünk megszakitani, midőn megkonfirmált, egy csatános káromkodással odahagyott és elődei nyomdokába lépett.

Álláspontom támogatására idézek a magyarországi egyetemes konvent által az 1929—30. évre kiadott belmissziói Utmutatóból. A missziói előadók III. értekeztetén a baranyai előadó munkatervében ez van: „A bibliai óra rendszeresen tartva a tanrend keretében teljesen pótolja a vasárnapon tartott biblia iskolát, sőt ennél behatóbb

eredményt lehet elérni“. Örülök, hogy egy ország missziói előadói hallották és tudomásul vették, ezt, mert megcáfolni lehetetlen.

Egy külföldi akadémiaát látogatott, de onnét teljesen normalisan hazaérkezett jeles lelkipásztor testvérem beszélt, hogy abban a városban ahol ő tanult, az édesanyák tiltották leányukat a vasárnapi iskolától, mert onnét találkára mentek azok. Ugyancsak ő beszélt, hogy a vasárnapi iskolát a teke-játékért s a többi szórakoztató játékokért látogató fiúk, midőn a templomlátogatást figyelmükbe ajánlották, azt felelték: „Tenni kell be biliárd asztalt“ stb. — Elemi iskolásokkal tartani nálunk vasárnapi iskolát falusi gyülekezetekben, valóban kár az időért s éppen azért jobb azt elnevezni „*Bibliai iskolának*“ s tartsa ki-ki a neki megfelelő napokon.

Áttérek már most a gyülekezeti tagok látogatására. Erre vonatkozólag a javaslatban ez van: „Az egyházközség családait évenként lehetőleg legalább egyszer meglátogatja a *presbiteriumnak előzetesen bemutatott terv szerint*“. Ezen már nem tudok eléggé csodálkozni, hogy lehet ilyen törvénybe iktatni?! Az egyházi törvény mindenki által olvasható könyv, megvásárolhatják a gyülekezeti tagok s olvasásuk belőle, hogy a lelkésznek „*kötelessége*“ az ők meglátogatása. Hát veszi-e ezután az én látogatásomat az én hivem megtiszteltetésnek? Hát nem fog-e el engemet a szégyen pirja, midőn az utca mosolya mellett elindulok házalni?

Nem lehet ám a vasárnapok közül egyet sem meddőn hagyni akár esik, akár fú, mert 500 család látogatására sok idő kell. *Hát még, ha a presbiterium állapítja meg a tervet, mi lesz ebből?* Bizony szeretném, ha egy ilyen tervező presbiteri gyűlés lefolyását egy falusi gyülekezetben láthatatlanul meghallgatnák a törvénytervezők.

Eddig ünnep volt abban a hajlékban, hova látogatni mentem, ezután azt mondják: „*kötelessége*“. Eddig kitüntetés, jutalmazás volt ez részemről, ezután találok bezárt ajtókat s hallok a leskelődők gunyos kacaját!

Előre sajnálom azon szerencsétlen lelkésztársamat, aki naivan „*tapasztalataikról jelentést tesz a presbiteriumban*“. Majd megátkozza ő ezért születése napját.

Az elmúlt télen felkértem egyik presbiter-társamat, hogy ut-cájába jöjjön el velem néhány házhoz s azt felelte: „Én elmegyek az urral, de csak oda, ahova érdemes bemenni“. A világháború annyit rontott a mi népünkön, hogy valóban szennyet kaphat a palást némely istentől elfordult bolsevista-háznál.

A lelkipásztori látogatásokra vonatkozólag nem egyházi törvény-

ben kell a §§-okat gyártani, hanem gyakorlati példákkal ellátott részletes utasításokkal teljes bizalmas szabályzatot kell arra készíteni.

Csak egy példát mondok még: Egy jelesen végzett lelkipásztor fegyelmi ügyében vizsgálatra voltam kiküldve, azzal is volt vádolva, hogy midőn egy fiatal özvegy háza előtt ment el, így szólt hozzá: „No Kati nincs kedved táncolni!?“

Ha nincs pastoralis prudentia, akkor többet árt a látogatás, mint ha otthon ülve csendesesen tanulgat a lelkész.

A lelki-gondozást nem lehet, nem szabad §§-okba szedni.

Ahány az ember, annyi az egyéniség. Egyik öt évben megy egyszer végig az utcán s többet használ vele az egyházi életnek, mint a másik az állandó házalással.

A 35. §. b) pontjában ez van mondva: „*Az egyházunkból kilépni kívánót, a vallás könnyelmű elhagyásának káros következményeire komolyan inti*“. Hát ugyan honnan tudja ezt meg az új vallásügyi törvény mellett a lelkész?

A vegyesházasságokra vonatkozólag ennyit találunk a törvény-tervezetben: „*Vegyesházasságokra lépőknél ügyel a lelkész arra, hogy a református fél egyházunkhoz hű maradjon és ennek irányában köteleességeit teljesítse*“. Szóval fizesse tovább is az egyházi adót!? Ez igazán kényelmes dolog. Nem kell arra törekedni, hogy a leendő gyermekeket, vagy legalább a református félét majd a mi javunkra könyvelhessék.

Én most törvényt vártam, amelyet a vegyes vallású jegyesek előtt felolvashassak, mert én már eddig is szedtem katolikus kollegámmal együtt az ígervényeket. Most már nem rontom vele a népszerűségemet.

A napokban járt nálam egy a műveltebb osztályhoz tartozó vőlegény. Figyelmeztettem, hogy csak abban az esetben eskethetem, ha a gyermekekre vonatkozólag ígéretet tesz. Azt felelte: Mutassam meg a törvényt, vagy felsőbb rendeletet. Mert ő tudja, hogy ilyen nálunk nincs.

A vegyesházasság körüli eljárásról tehát félre nem magyarázható törvényre van szükség.

Nem mulaszthatom el felszólalni s a lelkészikar és egyházak figyelmét felhívni a 37. §. következő mondatát illetőleg: „Ha az egyházközség lelkészét püspöknek választják meg, az egyházközség a püspök lelkész egyházközségi feladatainak teljesítésére *az egyház kerülettel együttesen* más lelkészi állást köteles szervezni“. Jól megértsük tehát, terhek alatt roskadozó egyházaink egy váradi vagy

kolozsvári lelkészi fizetésnek a felét tartoznának ez esetben vállalkozni.

Hiszen a Püspökök kapnak segédlelkészt egyházaiktól s a kerülettől megfelelő munkaerőket, miért távolodni, a primus inter pares-től ezzel is, hogy őket kiemeljük a lelkészi munkakörből. Van-e áldásosabb gyülekezeti látogatás otthon is, mint a püspökök által végzett!?

Nem hagyhatom szó nélkül azt sem, hogy midőn sok helyen különbséget tesz a törvény a királyhágómelléki és erdélyi törvények között, akkor egyértelműre tudott jutni a bizottság abban, hogy a lelkészi értekezleteknek csak a Püspök és esperesek lehetnek elnökei. Ha ez így menne keresztül, — eltekintve a munkafelosztás áldásos elvétől — szegénye lenne ez, az eddig egészen liberális Királyhágómellékének.

Assessor.

Los Angeles amerikai város parkjaiban és forgalmas helyein kőbe vésvé kifüggeszti a tizparancsolatot.

Vitéz Szabó Endre kakszentmártoni lelkésztársunkat (nagybányai e. m.) debreceni hitoktató-lelkésszé választották.

A B. F. R. A.

Özv. dr. Bodnár Gáborné, Barna Erzsébet és Bodnár Gabriella határtalan fájdalommal jelentjük, hogy forrón szeretett férjem és édes jó apám

Dr. BODNÁR GÁBOR

jákóhodosi lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, egyházkerületi képviselő

rövid ideig tartó súlyos szenvedés után, Nagyváradon, 1930. szeptember 9-én kedden reggel 5 órakor, életének 45-ik évében, csendesen elhunyt.

Temetése folyó hó 10-én, szerdán délután 4 órakor lesz a Rulikovszky-temető kápolnájából.

Oradea—Nagyvárad, 1930. szeptember 9.

Az igaznak emlékezete áldott!

Édesanyja:

Özv. Bodnár Gáborné.

Testvérei

Juliánna férjével, gyermekeivel.

Imre nejjével

Hajduböszörmény.

Anyósa:

Özv. Barna Mihályné.

Sógorai:

Dr. Barna Balázs nejjével, gyermekeivel.

Dr. Barna László nejjével.

Barna Róza.

KÜLÖNFÉLÉK.

Bodnár Gábor.

Romániai lelkészkarunk egyik Isten kedve szerint való testvérét vesztette el Bodnár Gáborban. A jákóhodosi csendes és áldott levegőjű parókián végezte a lélek teljességével pásztori munkáját úgy, hogy az egyházi közéletünk mezején is derekasan megmutatta munkakészségét és arra való elhivatottságát. A tollnak és szónak a mély, istenes gondolatokkal, az igazság fegyverével ékeskedő embere volt. Lapunk célkitűzésének igaz és harcos szolgája volt. A Lelkészegyesületünk ügye, néki szent ügy volt, Isten ügyének tekintette azt, amellyel az anyaszentegyház és annak pásztorikara jobb jövője áll vagy esik. Amíg élt a romániai Lelkészegyesület, annak gyűlésein és munkájában nagy aktivitással vett részt. Amikor pedig a Lelkészegyesület kapuja bezáródott, az újból való megnyitásán nagy szeretettel és reménykedő bizalommal munkálkodott azok körében, akikkel érintkezésben volt. Halála előtt pár hónappal mondta e sorok írójának: „A Lelkészegyesületünk ügye pedig szent legyen néktek, mert ennek az elerőtlenedett romániai magyar kálvinizmusnak jobb jövője, az egyesületi életben új és nagy lelkierőket nyert pásztori karnak újjászületésében vagyon”. Várta is bizakodással, jó reménységgel, hogy a jó munkát végező Lelkészegyesület testet ölt.

De hiába várta... mert a küszöbön levő testheöltözése előtt az egyesületnek sirba dőlt.

Korán, igen korán szőlította Őt el az Úr a földön élők sorából. A hajduk ősi fészkében, Hajdúböszörményben született 1885. évben s ott végezte középiskoláit. A theologiai tanfolyamot Debrecenben végezte, hol mint vaszorgalmu, jeles diák kedvenc studiumainak, különösen a filozófiának szentelte minden idejét. Több akadémiai pályadíjat nyert, vallásstanári vizsgát tett és bölcsészettudori kitüntetésben részesült. Előbb Nagyszántón, majd Jákóhodoson volt lekipásztor, mindkét helyen úgy a belső, mint a külső egyházépítő munkában fáradhatatlan volt. Gyülekezetei hű gondozása mellett hiven szolgált egyházmegyéjét, a bihari egyházmegyéét is, amelynek előbb jegyzője, majd tanácsbírája volt.

Odaadó, áldozatos hű férj és édesapa is volt, aki egyetlen leányának jövőjéért minden lehető jót megcselekedett.

S ez az övéinek, a reábizotaknak hű pásztora rövid, de az Urban csendesen viselt nagy és keserves szenvedések után halt meg. Influenzában betegedett meg s agyvelőgyulladás okozta halálát, mely szeptember 9-én kora reggel következett be.

Halála mély gyászba borította hitvesét Barna Erzsébetet és leányát Gabriellát. De a nagy veszteséget érezték volt hívei is, kik a gyászos családdal együtt nagyszámmal álltak körül a ravatalt.

Ugyszólván az egész egyházmegye papsága részvételével temették el a nagyváradi Irgalmasrend kórházából, amelyen Sulyok István püspök és Vadai Béla

esperes fungáltak, míg a lelkészkar nevében Tarnóczy Lajos bihari lelkész vett tőle búcsút a sirnál.

Az Isten kedve szerint való jó pásztor, a szolgatársait szerető lelkéssztestvérünk nyugodjék csendesen és mint aki kevesen hív vala, bizassék többre ezután. *P. S.*

Templomszentelés Magyarlétán. A kalotaszegi egyházmegyehez tartozó Magyarlétai szentiszta magyar és református népe örömtünnetet ült folyó év szeptember 7-én. Ugyanis ezen a napon szentelte fel a hivek áldozatkészségéből szépen megújított templomát az egyházmegye agilis esperese Nagytiszteletű Bokor Márton. A renováláshoz szükséges 220.000 Lei költséget a hivek adták össze, odaadván erdőosztalékaikat az egyházközségnek, melyet a presbitérium eladott s a befolyt pénzt odafordította a templom megrenoválására.

Az ünnepi istentisztelet d. e. 10-órakor kezdődött, amikor is a hivek zsufolásig megtöltötték a szép tágas templomot. A hivek háláját helybeli lelkész Mihályfalvy István buzgó imádságban emelte az egek Urához; fölszentelési beszédet és imát Bokor Márton esperes mondott korinthusi II. levél 5. 17. verse alapján, reámutatva a templom szükségessé voltára, s arra, hogy a külső megújulást követnie kell a belső megújulásnak is. Templom-renoválás történetét és az adakozók névsorát helybeli lelkész Mihályfalvy István olvasta föl. Urvacsorai agendát mondott Madaras Endre tordaszentlászlói lelkész, ki Bokor Márton esperessel az uri szent vacsorát is kiosztotta. Az istentiszteletet be-rekesztette az esperes-lelkész gyülekezetet megáldó imádsága.

Az a boldog és örömteljes érzés töltötte el mindnyájunk szívét és lelkét, hogy bennünket a kegyelem Istene gazdagon megáldott.

Erre az ünnepélyes alkalomra a Nőszövetség buzgólkodása által asszonyaink egy szép értékes szőszék-takarót 5.200 Lei értékben ajándékoztak az egyháznak s a díszes takaróra új bőrkötéses Szent Bibliát ids. Asztalos István sz. gondnok és neje László G. Kata ajándékozta 800 Lei értékben.

„Áldott legyen az Isten és a mi Urunknak Jézus Krisztusnak atyja, aki megáldott minket minden lelki áldással a mennyekben a Krisztusban“. Ef. levél I. r. 3. vers.

Értekezlet vagy lelkészegyesület?! A *Küküllői* e. m.-ben az *Értekezlet* mellett nyilatkozott 10, a *Lelkészegyesület* mellett 16 és az állásfoglalástól tartózkodott 2 lelkész. A *Görgényi* e. m.-ben az *Értekezlet* mellett nyilatkozott 6, a *Lelkészegyesület* mellett 6 lelkész (1 lelkész külön levélben nyilatkozott, miután a felhívás nem került kezéhez. „A többi görgényi e. m. lelkéssztestvérek — amint az e. m. belm. előadó írja — tartózkodtak az állásfoglalástól, nem tartván aktuálisnak az ügyet.)

Hirdetés. Póceltelke l.-egyházközség lévitái teendők végzésére nyugalmazott lelkészt vagy tanítót keres. Mindennemű felvilágosítással szolgál a megyesi (Mediasz) lelkészi hivatal.

Uray Sándor debreceni lelkész, az Amerikai Magyar Református Lelkészegyesület meghívására Amerikába utazott, hogy ott felkeresse a református gyülekezeteket.

Debrecenben az egyik rendes lelkészi állásra úgy a debreceni lelkészek, mint a hivatalos egyházi és világi vezetők nagy meglepetésére, nagy és heves közdelemben r. *Diószeghy Mihály* alsódobszai lelkészt választották meg. Az egyik vallástani lelkészi állásra a resbitérium Szabó Endre kak-zentmártoni lelkészt választotta. Iratulálunk!

Szerkesztői üzenetek:

Előfizetési díj nyugtázása: dr. Enyedy Lajos (Balázsfalva) 240 L.

G. L. A tudósítást megkaptam, de miután a jelen számot korábban nyomtattam, ebbe nem fért be. A következő számban jönni fog. Szív. üdv.

HÖNIG FRIGYES, ARAD

Románia legrégibb és legnagyobb

Str. Gh. BARIȚIU No. 10—21.

harangöntője

ajánlja saját találmányu szabadalmazott

HARANGJAIT

Alapított 1840-ben

a legtisztább harang-bronzból, a hangok előre való meghatározásával. — Vas harangszerelvények és harangállványok. — Villamos haranghúzó motorok. Érdeklődők kéretnek e lapra hivatkozni.

ORGONA-HOMLOKZATSIPOK

a rekvirált sipok helyébe elsőrendű kivitelben készülnek

WEGENSTEIN L. FIAI

orgona- és harmoniumgyárában. **TIMIȘOARA.**

Kitűnő hangu harmoniumok és pedálos harmoniumok állandóan raktáron. Orgonajavítások, tisztítások és hangolások pontosan eszközöltenek. Költségvetéssel és harmonium árjegyzékkel díjtalanul szolgálunk.

REFORMÁTUS LELKÉSZEK LAPJA

Megjelenik: havonta kétszer.

Előfizetési díj:
egész évre 240 leu, fél évre 120 leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Blaj—Balázsfalva
Jud. Tárnava Mică.

Felelős-szerkesztő:

DERZSI ENDRE
balázsfalvi lelkész.

Társ-szerkesztő:

PELESKEY SÁNDOR
szatmárhegyi lelkész.

Becsüljük meg értékeinket.

— Dr. Bodnár Gábor koporsójánál, síri beszéd. —

Nagyvárad, 1930. szept. 10.

Sokszor csodálatos fordulók és találkozók vannak az életben. Ma egy éve, hogy ebben az órában az édes anyának nevezett debreceni főiskola történelmi nevezetességi imatermében találkozon jelentünk meg azok, akik 20 évvel ezelőtt ott tettük le a kápláni vizsgát. Még élő tanáraink lábainál talán utoljára letelepedve feledhetetlen órákat éltünk át. A szent elragadtatás alkalmá volt ez reánk nézve Hasonló ahhoz, aminőt Jézus tanítványaival a Thábor-hegyén átélt, amidőn azok hajlékot akartak ott maguknak építeni. Ott volt közöttünk a mi nagyon szeretett, kedves barátunk és társunk Bodnár Gábor dr. is. Valaki azt mondotta róla, hogy egészsége teljességében olyan, mint a magyar alföld termette áldott, érett, barna-piros buzaszem, amelyben az élet csirája ezerévig él. Reménykedve hittük, hogy benne is az emberi kor legvégső határáig tartó életerő lakik. Most pedig a feledhetetlen találkozó egyéves fordulóján rövid, de rettenetes szenvedések kinzó próbáin összetört testtel az örök nyugalomra készül szállani.

Ugy érzem azonban, hogy mielőtt még alámerülne a minden szenvedést gyógyító sirgödörbe, koporsójával is beszélni akar hozzánk. Ez a figyelmeztetés pedig így szól: *Becsüljük meg értékeinket!*

Ebben az elhagyott állapotban, lerongyolt gazdasági, züllött erkölcsű életben nagy értékünk minden magyar református lelkész. Annál nagyobb, mennél inkább méltó erre a névre, és annál méltóbb, mennél többet

merített abból a forrásból, ahol az élet vize folyik. Ennek a koporsónak lakója mélyre ásott, hogy élő vízzel táplálja magát és népét. Rendíthetetlen idealizmussal hitt az eszmékben és az eszmék diadalában. Azt lehet mondani, hogy ez eszmék rajongója volt. Fáradhatatlan a tanulásban és a kutatásban. Őserő volt benne, amit fajunk egyik legértékesebb rétegéből a hajdúságból hozott. A népből jött, a népé volt, a népért élt. Két gyülekezetének megjelent tagjai bizonyosságot tehetek róla, hogy nem volt ügyetek, amiben segíségekre ne lett volna. Magát feláldozva tett, fáradt szolgált, szólott, jótállott érettetek, mint valódi pásztor. Ugy látom, hogy sűrű könnyhullatások a legigazabb bizonyság rá, hogy ez az ember jó és igaz volt. Jó lesz megjegyeznünk koporsója oktatását mindnyájunknak, mert nekünk magyaroknak ősi átkunk, hogy épen legkiválóbb embereinket sem szenvedhetjük. Ma az embereket az anyagiasság és önzés kerítette hatalmába. Pedig Isten mindnyájunkra bízott aranyból, ezüstből drágább javakat. Értékeink: feleségünk, gyermekeink, testvéreink, barátaink, lelkipásztoraink. Becsüljük meg ezeket az értékeinket, mert elvesztésük a legnagyobb csapás reánk.

Nagy értéke volt ennek a koporsónak korán összeomlott lakója az Anyaszentegyháznak, a magyar református Sionnak. Hirlapi cikkei, értekezleteink, gyűléseink bizonyítják, milyen éles elmével és aggodó lélekkel kereste megmaradásunk eszközeit. Ezeket ő az egyetemes adózás behozatalában, az egyházfegyelem gyakorlásában, mindenekfelett a belmisszió eszközeivel való élésben határozta meg. Ezekre pedig élő példát maga adott a vasárnapi iskola, az ifjúsági és bibliakörök szervezése házi istentiszteletek rendezése által. Ugy érezte, amint hirdette, hogy korunk általa is súlyosan szenvedett aggasztó válságában nincs más, aki által kell nekünk megtartatnunk, mint az Úr Jézus Krisztus. Ez a hit tette megbocsátóvá, a sérelmeket és mellőzést elfelejtővé. Ez tette képessé arra, hogy szóval és tollal mindig kész volt az Isten ügyének szolgálatára.

Elvesztésével megcáfoltnak érezzük azt a megállapítást: Nincs pótolhatatlan ember. Mert mi lelkészi körünkben igenis pótolhatatlannak látjuk őt, ezért kiáltjuk a bibliai sóhaj veszteségünk súlyosságában: Nincsen olyan bánat, mint a mi bánatunk!

Koporsója némán bár, de szívünkbe markolóan int bennünket: Becsüljük meg értékeinket!

De koporsója azt is hirdeti, hogy egyszer mindent elvesztünk ezen a földön és nem látjuk többé az embert az élőknek földén. Ezáltal pedig arra vezet, hogy van nekünk egy mindennél nagyobb értékünk ebben az életben: Istennek az Úr Jézus Krisztusban való kijelentése. Embertársainkra oly mértékben leszünk értékek, amint ennek a kijelentésnek revelálói vagyunk. Ez elsősorban reánk vonatkozik lelkipásztorokra, akik

szent tüzet vettünk, hogy ezzel világoljunk, gyógyítsunk, vigasztaljunk mind ez egész világ előtt.

Ebben a koporsóban az Isten kijelentésének, a lelkesedés örök tüzével világolt szolgája pihen. Nagyon drága értéke övéinek, gyűlekezetének, barátainak, a magyar református egyháznak. Hitünk azzal vigasztal, hogy csak erre a földi életre vesztettük őt el. Ez a hit az örökkévalóságba segít beletekinteni, amelyben nincs soha, semmi veszteség. Ez a hit egy boldog és örvendetes találkozás reménységével biztat minket. Ebben a hitben búcsúzunk tőled, legkedvesebb barátom ebben a földi életben. Boldog, örvendetes viszontlátásra Istennél, a mi Atyánknál Ámen.

Tarnóczy Lajos.

Megjegyzések és javaslatok az E. T. I. t.-c. tervezetéhez.

— Nb. figyelmébe ajánlva a közelebbről egybegyűlő egyházmegyéknek s ezek útján a Zsinatnak.

Mindenekelőtti megjegyzésem ez: Ha az I. t.-c. 12. §-a szerint az egyház tagjai egyházi feladatok szolgálatára „egyesületeket” alkotnak, a lelkészek ugyanilyen, sőt még fokozottabb egyházi és lelki, szellemi problémák megoldására és szolgálatára: miért nem alkothatnak „lelkészegyesületet?”

Ezért az előbbi §-sal kapcsolatban javaslom: a 183-ik §. teljes törlesztés és a lelkészértekezletekre vonatkozó §§. átalakítását oly módon, hogy mindenütt (116., 147., 182.) e helyett „értekezet” „egyesület” irandó azzal, hogy mindenik fokon a „lelkészegyesület” elnökét és minden tisztviselőjét saját kebeléből belkörüleg „szabadon” választja.

Ezekhez a tervezetekhez egyébként felesleges több szót szaporítani, úgyis már az egyházmegyék többségeinek akarata előtt állanak.

További lényeges megjegyzések és javaslatok:

A 14. §. 4-ik bekezdése nem szabatos. Külön kibeközdéssel határozandó meg a „társ” és külön a „missziói” egyház minősége.

A missziói így határozandó meg:

„Ott, hol az egyh. községi feladatok... stb... támogatásával történik” —: „az anyaegyházközség „missziói egyházközség” néven áll fenn s ennek megfelelő jelleggel bír. Rendszerint több polgári községben nagyobb számú és más vallásnak közt elszórtan élő egyháztagokból szerveztetik az egyházi felsőbb hatóságok kormányzó testülete által meghatározott — templommal is bíró — központtal”.

— A *leány- és fiók* egyházak meghatározása a *szórványok* meghatározása elé teendő.

A 15. §. 3-ik bekezdésénél a *szórványok* fejlődésére vonatkozólag ez a meghatározás teendő: „Megfelelő előfeltételek fennforgása esetén a *szórványok* „*fiók- vagy leány-egyházközségek*ké” — alakulhatnak“.

A 26. §. Az egyh. közs.-ben választó joggal bir stb... aki az egyházi és iskolai közteherviselésben részt vesz” — után beteendő ez a kiegészítő mondat: — „és kötelességének idejében eleget tesz“.

A 29. §. 2-ik bekezdésénél beteendő a 26. §. b) pontjára utalás is ilyen szöveggel: „és a 26. §. b) pontjában előírt kötelezettségének választói jogosultsága első félétét magában foglaló polgári évben is pontosan eleget tesz“.

A 31. §. 1-ső bekezdésében a presbiterségre alkalmasság 30 életévben meghatározása: *helyes!* Beteendő ide, hogy: „*presbiterré egyidejűleg testvérek, első izigleni unokatestvérek és sógorok, apa fiával, férj és feleség be nem választhatók*“.

A 35. §. a) pontjában: „*végzi — liturgiája szerint*“ tel végzendő a mondat, a többi, t. i. az „i előírás értelmében“ kihagyandó. E szótól: „*livéve stb.*“ hihagyandó. Ugyanis: „*az egyházközség és tagjai békéjének*“ elbirálása a közíg. bíróság intézkedésének megállapítása alá tartozik. Ez a kifejezés és „engedmény“, hogy úgy mondjuk, csak arra való, hogy az egyház belbékéjét még gyakrabban és minduntalan felzavartassa, különösen minden egyházban meglévő u. n. „törvénytudók“ és „okvetetlenkedők“ által, kik ha nincs is „békétlenség“ keresik az alkalmat, hogy illet teremtsenek, kivált ha egyik-másik „potentátnak“ a lelkész szálla a szemében. Ami pedig a stólaris functiókat illeti idegen fungenssel, az ma is meg van engedve és gyakorlatban van a stólának a helybeli fungens részére történő megfizetésével. — „*Az illetékes esperes fungáló lelkészt küldhet, a gyülekezeti lelkész megkérdezése nélkül*“ kifejezés különbon is belövág a „*lelkészi autonomia*“ jogkörébe, mely amúgy is kevés és alkalmas arra, hogy rendre minden egyházban — minden kicsiségért — felbomoljon a gyülekezeti béke. Akkor a konfirmálandók is válogatni fognak, minek, éppen kiküszöbölésére hozatott az az eker.-i határozat, hogy a konfirmálók eredeti lelkészüktől elbocsátó nyilatkozatot kötelessék uj lelkészi körben felmutatni. Akkor minden konfirmáló v. egyháztag, ha a kis kakas elkukorítja magát: *szalad az espereshez. Lesz szegény espereseknek dolguk, ha eddig nem volt!*

Az a) pont utolsó bekezdésében: „*énekvezér-tanítók is felbocsátatók a szószékbe*“ kihagyandó s helyette ez teendő be: „*lelkész akadályoztatása esetében az énekvezér-tanítók az úrasztala mellől, avagy az orgona melletti karban végzik az istentiszteleti szertartást*“.

Ne feledjük, hogy az egyh. törv. a *theológiát végzett nőket* sem engedi a szószékbe, csak az *írastala mellé*, és különösen ne feledjük azt, hogy a multban sok „nagyhangu“, hogy ne mondjuk „nagyszájú“ „népszerűséghajhászó“ tanító úr (nem akarunk sértegetni senkit s egyáltalán: akinek nem galléra, ne vegye magára) valósággal „devalválásra“ szuggerálta az egyházat, hogy „lelkészségből“ „lévitasággá“ degradálja magát, mert a „tanító úr“ tetszetős szolgálata ügylátszólag nélkülözhetővé tette a lelkészt. — Ide járul egyben az anyagi kérdés is, hogy: akkor nem kell két egyházi fungetst tartaniok“. —

A 36. §-nál az elnöki feladatok (g) pont) „ellátásra“ — szóba beszúrandó egy „é“ betű így: „ellátására“.

A 38. §. c) pontjában a kifejezés: „*e tekintetben a lelkész családtagjaiért felelős*“ ez teendő: „*e tekintetben a lelkész „kiskorú” és gondozása alatt levő*“ „családtagjaiért is felelős“; ne feledjük, hogy lehet önjogu családtag húzamosabb ideig lelkész családjá körében, kinek önálló gondolkozásáért és cselekedeteiért nem lehet felelős;

„hivatalos tisztjökben pedig hosszú fekete öltönyt, palástot és fekete süveget viseljenek“ — kifejezésénél „és fekete süveget“ elő beteendő ez: „*alkalmas időben és templomi v. sacramentumi szolgálaton kívül*“; — „pedig hosszú“ közé beszúrandó a szó: „*lehetőleg*“ és így alakul: „*tisztjökben pedig lehetőleg hosszú fekete öltönyt*“; tudvalevő ugyanis, hogy sok kis termetű ember van a lelkészek között, akiknek a hosszú öltöny nem is áll jól; de még: van sokaknak *tisztes és ünneptélyes fekete öltönye*, annak dacára, hogy nem hosszú, amint a gyakorlatban is nem egyszer botránykozás nélkül láttuk nemcsak közpapokon, hanem espereseken is úgy a multakban, mint a jelen időkben. És miután egyházunk *hivatalos öltönnyel* nem látja el a lelkészeket, a mai nehéz anyagi körülmények közt egy *szolid fekete rövid öltöny* még mindig tisztoságesebb, mint valami régi, megzöldült, foszlányos: *hosszú*!

Igen fontosnak és megszívlelendőnek tartom: C. *Presbíterek*-ről szóló §§-ra tett alábbi „*megjegyzéseket*“ és „*javaslatok*“-at.

A 44. §-nál „*feddhetetlen*“ után beteendő ez: „*büntetlen előlévő*“. Továbbá ez után: „*vagyoni biztosítékkal bíró*“ — beteendő ez: — „*választó és választásra jogosult*“.

Az f) pont 2-ik bekezdése végén így egészítendő ki: „*akár házasságkötésnél, akár nemén levő gyermekeinek egyházi megáldásánál az egyházi áldást mellőzi*“ stb.

A 3-ik bekezdésben ezen kitétel után: „*fegyelmi eljárás útján eszközözlendő*“ beteendő ez: „*mely elnökieg szolgálati uton is megindítható*“.

A 45. §. 3-ik bekezdése így helyesbbitendő: „*az egyházköziség*

minden állandó és önálló hivatalt betöltő lelkesze *hivatalból tagja* a presbiteriumnak.

Az 54. § nál beteendő: *önként értetődik, hogy szolgálatának hanyag teljesítése vagy az egyházi törvények- és szabályokkal ellenkező és engedetlen magaviselete esetén a presbiterium által, esetleg elnök jelentésére fegyelmi úton — bármikor, szolgálatából elbocsátható!*

Az 58. §-nál „a többi presbiter szolgálati ideje 8 év, oly módon azonban, hogy negyedrésze 2 évenként kilép”. A 8 éves szolgálati időt indokolom, de indokolják a tapasztalatok is. A 12 év nagyon hosszú idő abból a szempontból is, hogy némely akarnok és ákációs embernek e hosszú presbiterség igen tartós kerékkötő és mótelyező alkalmat nyújt, de abból is elbirálva, hogy sok érdemes egyháztag irtózik e hosszú időtől és minden kigondolható módon magát kimenteni gyekszik megválasztása alól, vagy mint megválasztott presbiter keresi és talál felmentetésre okot, sokszor azért is, hogy az előbb említett „ákációsok” közt megunta és irtózik résztvenni.

Az 59. §-nál ennek helyébe: „aki három évenként” helyett „kétévenként” teendő.

74. §. Arravaló tekintettel, hogy — főleg a falusi — presbiterok szeretik magukat kivonni a határozathozatal felelőssége alól s a többi presbitereket is terrorizálják, határozathozatalra ingadozóvá szuggérálják, távolmaradásukkal, úgy hogy gyakran lehet presb. gyűlések kezdetén ezt a tömeges kérdést hallani: hol a többi (ez vagy az a) presbiter? s így sok fontos határozatot elodáznak, a kormányzás menetét megakadályozzák: *a következőképpen módosítandó: „74. §. A presbiterok minden olyan károsodásért, amely a presbiterium ténykedése vagy mulasztása által áll elő, kárpótlással tartoznak. E felelősség alól azok sem mentesülnek, kik a fontos határozathozatal v. intézkedés előtt — elfogadható indok nélkül — a gyűlésről távol maradtak. Kivételt csak azok képeznek és kárterítési kötelezettség azokat nem terheli, akik a káros, vagy hátrányos intézkedésben indokoltan részt nem vettek, illetőleg akik e határozatot vagy intézkedést, habár sikertelenül is elfogadható érvekkel elleneztek, ha a jegyzőkönyvből megállapítható, hogy a határozatnak ellene szavaztak“.*

A 75. §. c) pontjánál: felügyel, hogy a vasárnapot és ünnepeinket (után beszúrando) „*valamint a munkaszünetet*” az egyházközségi tagok hiven és illendően megtartsák „*és családtagjaikkal is megtartassák.*”

az f) pontnál, az esetleg tapasztalt sérelmet (után betoldando) „*szolgálati úton, esetleg az emi világi képviselő útján*” — az emi közgy.-nek jelenti.

o)-nál: „Az egyházközség költségvetését — „*az egyházközségi*

közgyűlési tagok akaratától függetlenül, autonóm hatáskörében“ évenként elkészíti és „egyházmegyei“ jóváhagyás után végrehajtja. „E kiegészítés annál inkább fontos, mert a falusi presbiterek legtöbb helyen „terror alatt vannak“, sok helyen határozni sem akarnak arra hivatkozva „előbb meglátjuk, mit mond a közgyűlés“? és abban a ki nem gyógyítható téves hitben vannak, hogy a költségvetést a közgyűlés hivatott megállapítani, vagy legalább is, hogy addig nem érvényes, míg a közgyűlés jóvá nem hagyta de esetleg el is vetheti.“ E téves felfogásból pedig sok kellemetlensége származik úgy a lelkesnek, mint a felsőbb hatóságnak is.

A 75-ik §. alá *betoldandó két (2) új pont és a 88-ik §. a következőkben :*

„w „felüggel, hogy az egyházközségben hitelveinkkel ellenkező szokások lábra ne kapjanak; e tekintetben az elharapózott virrasztás és terozds, valamint a temetőben világítás téves és káros szokását mielőbb megszüntetni igyekszik s a rendelkezése ellen renitenskedőkre megfelelő bírságot ró ki és hajtat fel, akár állami segédkezés igénybevételével is. A bírságot kulturcélra fordítja.“

„y) A szokásos és kirótt egyházi közmunkák teljesítése alól bujkálók ellen a legszigorubbán eljár; terhőkre és költségükre másokat állít be s a közmunka költségén felül esetről-esetre fokozatos bírságot is szab ki és hajtat fel.“

Ne feledjük, hogy a „belmissziói munka“ sokszor erőtlen hatása mellett az egyháztól távolodókat és vele szemben hűtleneket sokszor éssokkal közelebbi kapcsolatba hozza az egyházzal egy: a „Törvénybe“ iktatott ilyen „fegyelmi“ pont „rendelkező ereje“ és „végrehajtása.“

Ide iktatandó *zs*) pont alá a 88-ik §-ban lefektetett *presbiteriumi szavazás módozata.*

A 88. §. alá pedig ez teendő: „Az egyházi tisztviselők választásánál gyakorolt szavazás módozatait mindkét egyházkerület belkörüleg, szabályrendelettel állapítja meg.“

A köztudatban lévő 116., 147., 182. és 183. §§-ra vonatkozó megjegyzéseimet már a bevezető részben megtettem.

Itt még csak annyit, hogy kérem szeretettel a „törvényalkotó“ urakat: lenn és fenn, szíveleljék meg azt az elgondolást, hogy az Egyházi Törvényeket nem máról holnapra, hanem legalább is egy-két évtizedre alkotják s ami most mulasztásba megy, később — netalán egyházkerületi v. „zsinati bizottsági“ — rendeletekkel nehéz lesz pótolni és hatástalan, mert a nép konzervatív, konzervatívabb a „lelkészeknél“ is és sehogy sem akarja törvénytámba venni, ami nincs meg a Törvénykönyvben. Még ezekre is sokszor mondják: „ott úgy lehet a papiroson, de máiók a „viszonyok“, „azok jobban parancsolnak!“ És azt is, hogy: „miért görbe a §.? — nem azért-e, hogy...?“ De szükségtelen ezeket tovább fejtegetni. A bölcsnek elég!

Videant Consules!

Középlak.

Nagy Mihály.

lelkész.

Az új liturgia Magyarországon.

1931. január hó 1-étől, minden magyarországi egyházközségben a zsinat által megállapított új liturgia szerint kell az istentiszteleti cselekményeket végezni. Ez a bennünket nagyon közelről érintő fontos és határjelző esemény késztet bennünket arra, hogy az új liturgiáját a magyarországi egyházaknak ismertessük olvasóinkkal.

A hosszú esztendő munkája után megjelent magyarországi új *Agendás* könyv szakszerű alapossggal megbíráltatván, különösen a lelkészkar véleménye meghallgatása után, az új liturgia ügye döntésre érett meg. Ezért az országos zsinat liturgiai bizottsága 1929. évi április hó 29-én tartott üléséből a zsinat elé terjesztette az „Istentiszteleti Rendtartás” szabályrendeletének szövegét.

Ezt az „Istentiszteleti Rendtartás” a zsinat 1929. május 2-án elfogadta és életbeléptetését 1931. I. 1-től kötelezően elrendelte. Együttal utasította az egyetemes konventet, hogy használatra alkalmas könyvben adja ki s ezt rövid végrehajtási utasítás kapcsán minden egyházközség presbiteriumának küldje meg.

Ez a munkát tartalmazza:

1. az „Istentiszteleti Rendtartás”-t, kiegészítve a szükséges homilétikai és liturgiai utasításokkal.

Ezekhez hozzájönnek még: 2. Istentiszteletünk bibliai és hitvallási elemeinek szövege, továbbá 3. az összes kötött alkatrészek szövege, 4. az Istentiszteleti sorrendek s végül 5. a példatár, melyben mindenféle Istentiszteletre van egy, az illető Istentisztelet egész lefolyását feltüntető szertartási példa.

Az ezeket tartalmazó munkát nyomán a következőkben ismertetjük:

Háromféle gyülekezeti Istentisztelet van u. m.: homiliás, sakramentumos és szimbolikus.

1. Homiliás istentisztelet.

A homiliás Istentisztelet ismét háromféle: teljes, katekhizáló vagy bibliamagyarázatos és könyörgéses.

1. *Teljes, vagyis a vásárnap délelőtti vagy ünnepi Istentisztelet rendje ez:*

Harangozás után, míg a gyülekezet a templomban besereglik: gyülekező ének. A lelkész megérkezése után:

1. Fennálló ének.

2. Főének (ülve), melynek végső sorai alatt lelkész a szízsékbe megy s ott

3. Élőfóhászt mond és bibliát olvas. Az olvasandó szakasz kijelölése után a gyülekezet leül és úgy hallgatja meg a biblia olvasását.

4. Imádság, mely az alkalom természetének megfelelően magasztalásból, bűnvallomásból, a kegyelemért való buzgó hálaadásból és az Ige idvességes hallgatásáért való könyörgésből kell hogy álljon, legfeljebb 5-6 percig tart. Ez állva.

5. Textus előtti közének állva.

6. Textus felvétel, (mely után a gyülekezet leül), igé hirdetés.

7. Nagy imádság (állva).

8. Miatyánk (állva) és mindkettőt a gyülekezet magában, nem fennhangon mondja).

9. Adakozásra való felhívás.

10. Megáldás (mely után a gyülekezet leül).

11. Esetleges hirdetések (mely után a lelkész a szószékből lejön).

12. Ének ülve. Egy vers eléneklése után s a második vers alatt a gyülekezet távozik.

Ebből nyilvánvaló, hogy mindössze az első Miatyánk, — melyet a bibliaolvasás pótol — elmaradása és a hirdetések hátrahagyása az újítás.

II. *Katekhizáló (vagy vasárnap délutáni) Istentisztelet rendje ez:*

A gyülekező ének alatt a lelkész megérkezése s papi székben foglalása után

1. Fennálló ének.

2. Főének ülve, mely után lelkész szószékbe megy.

3. Előfohász és imádság állva.

4. Textusfelvétel állva, biblia vagy kátémagyarázat ülve.

5. Imádság állva.

6. Miatyánk állva.

7. Adakozásra felhívás állva.

8. Megáldás állva.

9. Hirdetések ülve, mely után lelkész szószékről lejön.

10. Ének ülve. A gyülekezet a második versről kezdve eltávozik. Textusfelvétellel történő bibliamagyarázatra vagy kátémagyarázatra vonatkozólag a következőket kell tudni:

Ünnepeken: egyházi beszéd mondandó, vasárnapokon vagy egyházi beszéd, vagy biblia vagy kátémagyarázat tartandó. Bibliamagyarázathoz a magyarázandó textus mindig előre felolvasandó, úgy, mint az egyházi beszéd előtt.

A Heilderbergi Káté magyarázatánál pedig sohasem olvasandó fel a káté szövege, hanem azok a bibliai textusok olvasandók fel, amelyeken a káté kérdései és feleletei nyugosznak s azok magyarázatának témáját, főtételét foglalja össze kérdés és felelet alakjában a káté illető szövege. A káté tantételei mind a bibliából vannak ugyan merítve, de minthogy

forrásuk, mégis a Biblia: Istentiszteleteinkben *ezt* és nem a kátét illeti meg az elsőség.

III. *A könyörgéses (vagy hétköznapi) Istentiszteletek rendje ez:*

1. Fennálló ének.
2. Főének.
3. Előfohász.
4. Bibliaolvasás.
5. Imádság.
6. Miatyánk.
7. Adakozásra felhívás.
8. Megáldás.

A teljes, katekhizáló és könyörgéses Istentiszteletek rendesek és *alkalmiak*. Alkalmi Istentiszteletek tartatnak egyházi, nemzeti évfordulón, ünnepeken (X. 31. III. 15.), az ilyenek a teljes, katekhizáló vagy könyörgéses Istentiszteletek rendjét követik.

A rendes Istentiszteletekben ünnepi alkalmat nyújt egyházi tisztviselők és előjárók beiktatása, templom, orgona, harangok, iskola, kultúrház felavatása, egyházkelőkért való imádkozás, stb.

A lelkészbeiktatás a teljes Istentisztelet harmadik pontján történik azzal, hogy a beiktató rövid beszédet mond és az új lelképásztorért imádkozik a gyülekezettel. Azután az új lelkész végzi a szertartást a bibliaolvasástól kezdve végig.

A főgondnok, gondnok, presbiterek felesketése a templomban vasárnap d. e. történik így:

Szónszéki szolgálat után (10. pont) a felesketendő kiállanak az Urasztalához, hol a lelkész az illető hivatalra tartozó rövid beszéd után őket felesketti, rövid könyörgéssel megáldja és kézfogással elbocsátja.

Templom-, orgona-, harangszentelés rendesen a második (nagy) imádságban történik.

Egyházkelőkért Istentisztelet végeztével az Urasztalánál könyörögnek.

2. Sákramentumos Istentisztelet.

Sákramentumos Istentisztelet kettő van: keresztelés, urvacsora.

A) *Keresztelés liturgiája ez:*

1. Előfohász.
2. Szertartási beszéd.
3. Szülők és keresztszülők fogadástétele a csecsemő helyett a következő kérdések alapján:

a) Akarjátok-e, hogy ez a kised az Atya, Fiu- és Szentlélek-Isten szövetségébe, a keresztyén anyaszentegyházba, a szentkeresztység által befogadtassék?

Felelet: Akarjuk.

b) Igéritek-é, hogy a kisdedet mostantól fogva úgy nevelitek és neveltetitek, hogy az Atya-, a Fiu- és a Szentlélek-Istenben vetett hitéről majd ő maga önként tégyen vallást a gyülekezet előtt?

Felelet: Igérjük.

4. Hitvallás (apostoli hitforma elmondása).

5. Imádság s ha nem Istentisztelet keretében történik a keresztelés, a Miatyánk is.

6. Keresztelés.

7. Megáldás.

A gyülekezeti Istentisztelet keretében végzett keresztelés mindig a gyülekezet alkalmi énekével kezdődjék és végződjék.

Templomon kívüli keresztelés ugyanigy éneklés nélkül.

Beteg gyermek keresztelésénél a hitvallás elmarad, a végsőn levőnél a fogadástétel és a beszéd is, hanem csak a keresztelési ige marad, a többi imádságban pótoljuk.

A keresztelésnél a szülők jelenléte csak kívánatos, de nem kötelező, keresztszülő csak keresztyén lehet.

Felnőttek keresztelese a templomban, a gyülekezet jelenlétében legyen. Rendkívülieg lehet templomon kívül is, de ilyenkor a keresztszülők és két gyülekezeti tag, lehetőleg két presbiter legyen jelen. Liturgiája ez: Alkalmi ének után

1. Előfohász.

2. Szertartási beszéd.

3. A megkeresztelendő elmondja a Hiszekegyet.

4. Kérdésekben fogadástétel.

5. Keresztelés.

6. Az egyházba való felvétel és felhatalmazás az urvacsorával való élésre.

7. Imádság.

8. Miatyánk.

9. Áldás.

B) *Urvacsoraosztás.*

Az urvacsorát rendszeren a templomban a gyülekezet részvételével, évenként a szokott hat ízben kell kiosztani mindig délelőtt. Helyes dolog nagypénteken d. e. és nagycsütörtök délutánján is kiosztani.

A gyülekezet kívánságára és a presbiterium jóváhagyása mellett urvacsoraosztás más alkalommal is tartható.

A templomon kívül is kiszolgáltatható az urvacsora pl. a betegeknek, foglyoknak és halálraítéltnak.

a) *Templomban* a liturgia a régi azzal a különbséggel, hogy minden része kötött és hogy a bűnvalló imádság után elmondandó a Hiszek-

egy fennhangon, meg a három kérdés után jön a következő negyedik: „Mindezeket bizonnyal elhívén, ígérték-é, fogadjátok-é, hogy ti e kegyelemért háládatosságból egész éltetek az Urnak szentelitek és már e jelenvaló világban, mint az ő megváltottjai, az ő dicsőségére éltek?” Erre jön fennhangon a felelet: „Ígérem és fogadom”.

Az urvacsorai bort külön kelyhekben is ki lehet szolgáltatni. Mind-azokban a gyülekezetekben, amelyekben évszázadok óta szokásban volt a kenyér és bor fölött hálaadó imádság mondása, ezután is gyakorolható. Az urvacsora osztás alatt énekelni kell és nem bibliai mondásokat citálni.

b) Templomon kívül: foglyoknál ugyanaz mint a templomban, halálraítélteknél helyezethez alkalmazott, ami azt jelenti, hogy ha az elítélt annyira nyugtalan és megtört, hogy nem bírja el a teljes szertartást, akkor a fohász és szereztetési Ige elmondása után adjuk a szentjegyeket.

Betegelnél szintén ugyanaz mint a templomban, csak ha a beteg állapota súlyos, a Hiszekegy elmarad.

3. Szimbólikus istentiszteletek.

Ilyen van öt u. m. konfirmáció, házasságkötés, temetés, lelkész-szentelés és püspökszentelés.

A) *a) Konfirmáció liturgiája:*

1. A rendes Istentisztelettel együttjáró hirdetés után, mely ezuttal a küszöbön álló konfirmációi szertartást is hirdeti, felzendül a gyülekezet alkalmi éneke. Ennek végeztével az Ur asztalánál:

2. Előfohász.

3. Szertartási beszéd.

4. A növendékek kikérdezése, ha az már előzőleg meg nem történt.

5. Hitvallás és fogadástétel.

6. Megerősítés kézrátétellel Ez úgy megy végbe, hogy a növendékek a 63. dicséret éneklése közben, illetve az orgona halk kísérete mellett páronként a lelkész elé járulnak, aki kettenként kézrátétellel megáldja őket. Ezután elmondja a megerősítési kötött formulát így: 1. Péter 5. 10—11.

7. Felhatalmazás.

8. Imádság a konfirmáltakért.

9. A konfirmáltak és a gyülekezet együttes megáldása ároni áldással.

10. Gyülekezeti éneklés.

Konfirmálni csak 14 évet betöltött egyént lehet. A konfirmációra jelentkezők névsora presbiteriumnak bemutatandó. A közülök elegendő előmenetelt tanusítók presbiteri határozattal bocsáttatnak konfirmációra, a meg nem felelők ugyanazzal tiltatnak el. Az urvacsorát a konfirmáltaknak azonnal s külön a gyülekezet részvétele nélkül kiosztani nem szabad.

b) Áttérő konfirmációja ugyanez. A különbség csak az, hogy itt a Káté kérdése elmarad.

B) *Házasságkötés liturgiája ez:*

1. Előfohász.
2. Szertartási beszéd.
3. Esketés (szöveg a régi).
4. Intelem az eskü szentségére.
5. Imádság.
6. Miatyánk.
7. Áldás.

C) *Temetés 3 féle prédikációs, orációs és lekiós temetés.*

Temetés lelkész nélkül nem végezhető. De olyan helyen, hol legalább 10.000 a lélekszám és az énekszós temetés szokásban van, ez a szokás fennmaradhat addig, amíg kellő számú lelkész be nem állítatik. A püspököknek azonban intézkedni kell, hogy az illető hely kántorai az ilyen temetéseken előre megszabott rövid liturgiát felolvassanak.

a) *A templomi vagy prédikációs temetés liturgiája.* 1. Ének. 2. Imádság előfohással. 3. Predikáció. 4. Nagy imádság. 5. Miatyánk. 6. Megáldás. 7. Ének.

b) *Orációs temetés* ugyanaz, csak a predikáció gyászbeszéd, oráció lesz.

c) *Egyszerű (lekiós) temetés* ugyanaz, csak az oráció helyett biblia-olvasás jön.

A temetési szertartás a temetőben ér véget, hol a következő a liturgia:

1. Fohász és bibliaolvasás I. Kor. 15. 10 s kv.
2. Hiszekegy.
3. Gyászolók megáldása.
4. Ének.

D) *Lelkészszentelés rendje:* 1. Rendes Istentisztelet 1—9. pontig mint vasárnapon. 2. Gyülekezeti alkalmi ének. 3. Püspök fohása Urasztalánál. 4. Püspök szertartási beszéde. 5. Felszentelendők bemutatása és felesketése. 6. Felszentelés kézzel és imádsággal. 7. Püspök imája az egyházért. 8. Püspök megáldja a gyülekezetet. 9. Gyülekezeti ének.

E) *Püspökszentelés.* Rendes Istentisztelet 1—5. pontja, ezután a felszentelő fohászt mond, felszentelési beszédet tart az Urasztalánál, püspök felesküszik, felszenteltetik s a gyülekezet éneke után a püspök a szószéken beszél és imádkozik és megáldja a gyülekezetet. Végül ének.

A magyarországi új liturgiát azért ismertettük ily bőven, hogy véssek össze lelkésztestvéreink az erdélyi új ágendás könyvvel és az e közben támadt gondolataikat közöljék velünk lapunk számára. *yr.*

KÜLÖNFÉLÉK.

Lelkipásztori konferencia Augusztus 19—21. napjain három áldott napot töltött együtt *Görgényszentimrén* Biró György lelkész és a gyülekezet testvéri vendéglátása mellett 19 reform. lelkipásztor: Bakk József, Adorján Antal, Biró György, Buosy Endre, dr. Gönczy Lajos, Hegyi András, Imreh Dezső, dr. Imre Lajos, dr. Illyés Géza, Kertész Márton, Kósa Mihály, Maksay Albert, Nagy András, dr. Nagy Géza, Olajos László, Székely János, Torró Gyula, dr. Tavaszy Sándor és Várady Albert. Minden napot áhitattal kezdtünk és zártunk be. A reggeli áhitatok Igéje Jeremiás 33. része, az estieké János ev. 10. része volt. Konferenciai megbeszélések és előadások töltötték ki a három napot. *A lelkipásztorok szervezkedése, annak módja és célja, A lelkipásztor és a szociális kérdés, A cseléd és tanonc-kérdés* voltak a megbeszélés tárgyai, az előadások témája pedig „*A hit értelme a ref. ker. életben*” és „*Az igehirdetés válsága*” volt. A megbeszélések eredményeként konferencia kimondotta: 1. Kíváncsnak tartja, hogy a zsinati törvényhozás a lelkészi stb. értekezletek mellett törvényileg biztosítja az egyh. tisztviselőknek az egyház keretein belüli szabad szervezkedésének lehetőségét. 2. Egyházunk jövődjé érdekében sürgős és elengedhetetlen kötelességének ismeri a cseléd és tanonc-gondozásnak minden vonalon leendő azonnali intenzív felvételét, az egyház tagjai és egyeteme figyelmének e végtelenül fontos és sürgős munkára való irányítását. 3.

Szükségessnek tartja, hogy egyházunk nyíltan és határozottan, szóval és tettel foglaljon állást a mai ember legégetőbb, az egész társadalmi rendet felborítóval fenyegető problémájával, szociális kérdéssel szemben. Evégből felhívja a lelkipásztorokat a kérdés elmélyedő tanulmányozására, és a kérdés elvi tisztázása és gyakorlati megoldása érdekében a megbeszélés eredményeit összefoglaló munkaprogramm készítését és nyilvánosságra hozását határozta el, hogy ezáltal egyfelől a figyelmet a kérdésre irányítsa, másfelől testvéri segítséget nyújtson mindazoknak a lelkipásztoroknak, akik érzik a felelősséget, amely a világ szociális nyomorúsága miatt az egyházat és lelkipásztorokat terheli. — Annak a vendégszeretetnek, mellyel a gyülekezet tagjai a konferenciázó lelkipásztoroknak szállást adtak, viszonzásául egy presbiteri és egy nőszövetségi konferenciát is tartottunk a presbiterek és nőszövetségi tagok teljes számú részvételével. — A görgényszentimrei konferencia minden résztvevője bizonyosságot tehet arról, hogy úgy a lelkipásztorok lelki élete, mint munkája szempontjából elengedhetetlenül szükséges a lelkipásztoroknak ilyen testvéri találkozása és kérdéseiknek Isten előtt való megbeszélése. Különösen szükséges ma, amikor Isten mind súlyosabb és súlyosabb feladatok elé állítja szolgáit és anyaszentegyházát és a világ mind több, elkedvetlenebb és legyőzhetetlenebbnek látszó akadályt gördít az igazi keresztény élet és munka elé. *G. L.*

Az „Országos Református Lelkész Egyesület“ alkotásai felől többen érdeklődtek lapunk olvasó táborából. Ez érdeklődést honoráljuk, amikor a magyarországi O. R. L. E. alkotásait itt a következőkben soroljuk fel:

1. *Fiukálvineum* Hajdú-örszerményben, mely középiskolások internátusa, hol a lelkészárva díjtalanul, lelkészfiuk nagy kedvezménnyel vétetnek föl, évi költségvetése 150.000 Pengő. Vagyona 510.580 P.

Leánykálvineum Nyíregyházán, középiskolás leányok internátusa első sorban lelkész gyermekek részére, mint a fiukálvineum, évi költségvetése 160.000 Pengő. Ezzel kapcsolatban az O. R. L. E. Nyíregyházán

3. *Polgári iskolát,*

4. *Tanítónőképzőt* tart fenn. Ezeknek vagyona: 505.280 P.

5. *Főiskoláskálvineum* Budapesten, lelkészfiuk egyetemi internátusa. Évi költségvetése 68 000 Pengő. Vagyona 283.840 Pengő. Ez nyugdíjas lelkészek otthonává fejlesztetik.

E karitatív intézményeken kívül segíti pénzzel sz özvegy papnékat és a főiskolás leányokat.

Kiadja:

a) a *Lelkészegyesületet*, mely hivatalos lap;

b) a *Magyarázatos Bibliát*;

c) az „*Arany Hárfa*“, valóságos költemények hatalmas köteté;

d) *Theologiai Szaklap*-ot, időközi tudományos folyóirat.

Ezekon kívül tervben, sőt kivitelben van sok más, a lelkeszi kart érintő intézmény és szellemi produktum.

Lehet-e feltételezni azt, hogy ilyen célokat szolgáló egyesülni akarásunkat a romániai zsinat ne akarná?

Értekezlet vagy lelkeszegyesület?! A Hunyadi e. m.-ben az *Értekezlet* mellett nyilatkozott 4, a *Lelkészegyesület* mellett 18, az állásfoglalástól tartózkodott 1 lelkesz.

A *Szilágyszolnoki* e. m.-ben az *Értekezlet* mellett nem nyilatkozott senki, a *Lelkészegyesület* mellett nyilatkozott 47, az állásfoglalástól tartózkodott 1 lelkesz. (A felhívási íven megjegyzésbe tétetett, hogy — „Nem volt alkalma nyilatkozásra és aláírásra 10 lelkesznek, de ők is az egyesület mellett nyilatkoztak volna. Nem voltak t. i. jelen a lelkeszkonferencián“.)

Helyrelgazdítás. Lapunk 19 ik számában a 298. lapon a kilencedik kikezdésben e helyett: *mai napon, munka napon olvasandó.*

A széki lelkeszi állásra *Osákmé* Ádám czegei lelkesztéstvértünk neveztetett ki. Gratulálunk!

Kérelem. Kérem Nagytiszteletű Lelkesztéstvéreimet kegyeskedjenek hiveik között tudatni, hogy keresek kis családu, a kertészet minden ágában jártas, józanéletű, szorgalmas kertész-embert, ki egy 57 holdas gyümölcskertészet-, lakással és gazdasági felszereléssel, igával ellátott birtokot, együtt vagy külön-külön is több évi részesművelés mellett elvállalna. *Osász Gábor* ref. lév. lelkesz Bärcea-mică—Kisbarcsa, u. p. Cristur, jud. Hunedoara.

Egy ref. papné 7 éves kis leányával idős házaspárnál vagy magányos úrinónél házvezetőnői állást keres. Megkeresések lapunk felelős szerkesztőjének címére küldendők.

Palesztinából csak nem két-annyi zsidó vándorol ki évente, mint amennyi beköltözik.

ORGONA-HOMLOKZATSIPOK

a rekvirált sipok helyébe előrendű kivitelben készülnek

WEGENSTEIN L. FIAI

orgona- és harmoniumgyárában. **TIMIȘOARA.**

Kittlő hangu harmoniumok és pedálos harmoniumok állandóan raktáron. Orgonajavítások, tisztítások és hangolások pontosan eszközöltetnek. Költségvetéssel és harmonium árjegyzékkel díjtalanul szolgálunk.

HÖNIG FRIGYES, ARAD

Románia legrégebb és legnagyobb

Str. Gh. BARIȚIU No. 10—21.

harangöntődéje

ajánlja saját találmányu szabadalmazott

HARANGJAIT

Alapított 1840-ben

a legtisztább harang-bronzból, a hangok előre való meghatározásával. — Vas harangszérelvények és harangállványok. — Villamos haranghúzó motorok. Érdeklődők kéretnek e lapra hivatkozni.
